

Anadolu Yaban Koyunu

Eğer Konya'dan Aksaray'a doğru yolda yarım saat kadar arabayla ilerlerseniz karşınıza çıkan kurak, taşlık ve çıplak tepeler, size bir çöle geldiğinizi düşündürtebilir. Oysa bu dağlar Türkiye'nin en az bilinen biyolojik zenginliklerinden birini barındırır: Dünyanın başka hiçbir yerinde bulunmayan, Anadolu yaban koyunu (*Ovis gmelini anatolica*) ya da yabancı dillerde bilinen adıyla "Türk Muflonu". Son elli yıl içinde Anadolu yaban koyunları, azala azala Konya ovasının ortasında bir ada gibi yalnız duran Hodulbaba Dağı'na sığınmış. Eğer, 1965 yılında Orman Bakanlığı, o tarihte 30-40 tane kalan bu güzel hayvanları koruma altına almasaydı bugün onları yalnızca müzelerde görecektik.

Elli yıl öncesine kadar, İç Anadolu'nun batı (Sivrihisar, Nallıhan, Emir Dağları) ve güney (Karaman civarı, Bolkar Dağları) sınırlarında, orta yükseklikteki dağlarda yaşayan Anadolu yaban koyunu, evcil koyunların atası olmasına karşın, onlara hiç benzemez. Çok zarif ve çevik bir hayvandır.

Yazın sarımsı kahverengi olan postu kışın koyulaşır, ayak bileklerindeki ve sağrısındaki (beli ile kuyruğu arasındaki dolgun ve yuvarlakça kısmında) beyaz lekeler belirginleşir. Erkeklerin iki yana doğru açılan ve yaşlandıkça uzayan boynuzları vardır. Dişiler boynuzsuzdur ve diğer akrabalarından bu şekilde ayrılırlar. Erkeklerinin 45-74 kg, dişilerininse 35-50 kg ağırlıkta olduğu bu hayvanların boyları 105-140 cm'dir.

Anadolu yaban koyununun tipik yaşama ortamı, bozkırla ormanın birbirine yaklaştığı, kurak ve yumuşak hatlı tepelerdir. Otlar, baklagiller ve yeraltından kazarak çıkardıkları yumrularla beslenirler. Düşmanlarını çok uzaktan görüp hızla kaçabilirler.

Yaban koyunları 15 yaşına kadar yaşayabilir. Erkekler 4-5 yaşından sonra, dişiler 2 yaşından sonra ürerler. Dişiler gençken tek, yaşlanınca ikiz kuzu doğururlar. Yaşlı erkekler kızışma mevsimi dışında, diğer bireylerden ayrı olarak gevşek sürüler oluştururlar.

Dünyanın en eski uygarlıklarından ve belki de ilk kenti olan Çatalhöyük, Hodulbaba Dağı'ndan

Anadolu yaban koyunu, evcil koyunların atası olmasına karşın, onlara hiç benzemez. Anadolu yaban koyunu çok zarif ve çeviktir.

yalnızca 100 km uzaklıkta. Hayvanların evcilleştirilmesinde önemli rol oynadıklarına inanılan Anadolu'nun bu eski halkı, belki Anadolu yaban koyununu da ilk evcilleştiren insanlardı. Değişik ülkelerden birçok araştırmacı, şu sıralarda arkeolojik ve genetik çalışmalarla gerçeği aydınlatmaya çabalyorlar.

1966'da koruma altına alınınca, Anadolu yaban koyunlarının sayıları hızla artmış; bugün 700'ü aşkın oldukları tahmin ediliyor. Yörede evcil koyunların çokça otlatılması ve çoban köpeklerinin yaban koyunu kuzularını öldürmeleri en önemli azalma etkenleri. Bunu önlemek için 1989 yılında, yaklaşık 5000 hektarlık bir alan elektrikli tel örgüyle çevrilmiş ve kışın kuru ot ile desteklenmiş.

Yerel olarak "ceran" ya da "ceren" olarak da adlandırılan Anadolu yaban koyununun dünya üzerindeki toplam bireylerinin % 90'ı şimdi Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü'nün yönettiği Üreme İstasyonu'nda bulunuyor.

Eğer yolunuz düşerse dünyadaki evcil koyunların çoğunun atasını doğal ortamında görmeyi unutmayın.

• • • • • Can Bilgin
• • • • • Fotoğraflar Okan Arhan